

И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин, Ж.Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин жана Кыргыз билим берүү академиясынын алдындагы Д 13.20.623 диссертациялык кеңешинин мүчөсү, педагогика илимдеринин доктору профессор Рысбаев Сулайман

Казыбаевичтин изденүүчү **Шербаева Жыпаргүл Рахманбердиевнанын “Башталгыч класстардын Адабий окуу сабагында жомокторду окутуунун методикасы” аттуу 13.00.02.-окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты)** шифрына ылайык жазылган диссертациялык иши тууралуу

ЭКСПЕРТТИК БҮТҮМҮ

1. Коргоого кабыл алынган диссертациялык иштин диссертациялык кеңештин шифрына ылайык адистикке туура келиши.

- Шербаева Жыпаргүл Рахманбердиевнанын “Башталгыч класстардын Адабий окуу сабагында жомокторду окутуунун методикасы” деген темадагы диссертациялык иши Д 13.20.623 диссертациялык кеңешинин адистигине туура келет;

-диссертациялык изилдөөдө көтөрүлгөн илимий-методиалык проблема 13.00.02-окутуу менен тарбиялоонун теориясы жана методикасы (кыргыз адабияты) шифрына туура келет.

Диссертациянын максаты: – “Башталгыч класстардын Адабий окуу сабагында жомокторду окутуунун методикасын иштеп чыгуу жана эксперименттик текшерүүдөн өткөрүп, практикага сунуш кылуу.

Максатка ылайык төмөндөгүдөй милдеттер чечилген:

- мектептин 1-4-класстарында жомокторду окутуунун учурдагы абалын, бул боюнча окуучулардын билиминин сапатын жана деңгээлин тактоо;

- изилденип жаткан проблемага байланыштуу мектеп практикасында учураган кемчиликтердин себептерин үйрөнүү аркылуу аларды жакшыртуунун жолдорун табуу, республиканын алдыңкы мугалимдеринин педагогикалык иш-тажрыйбаларын илимий-методикалык жактан жалпылаштыруу;

- башталгыч класстарда жомокторду үйрөтүүнүн методикалык негиздерин аныктап, буларды заманбап технологияларга ылайык окутуунун усулдарын, жолдорун жана каражаттарын иштеп чыгуу;

- иштелип чыгып, сунуш кылынган илимий-методикалык ыкмаларды жомокторду талаптагыдай окутуу системасынын натыйжалуулугун

арттыруу үчүн педагогикалык тажрыйбаларды жүргүзүүдө сунуштоо жана жыйынтыгын чыгаруу.

2. Изилдөөнүн актуалдуулугу төмөндөгүлөр менен аныкталат:

-башталгыч класстын окуучуларына жомокторду окутууда текст катары эле окутуу менен чектелип, анын идеясын, мазмунун талдоого жетишерлик көңүл бурулбай келгендеигинде;

жомокторду окутуу боюнча бир топ эмгектер болгону менен бул багытта атайын изилдөө жүргүзүлбөгөндүгү, илимий-теориялык жактан жыйынтыкталбагандыгы;

-жомокторду окутуунун методикалык негиздеринин системалуу түрдө иштелип чыкпагандыгы ж.б.

3. Илимий жыйынтыктары: *-изилдөөдө педагогика илими үчүн маанилүү төмөндөгүдөй корутундулар алынган:*

- мектептин 1-4-класстарында жомокторду окутуунун абалы, бул боюнча окуучулардын билиминин сапаты жана деңгээли изилденип, аныкталган;

- буга айланыштуу мектеп практикасында учураган кемчиликтердин себептерин үйрөнүү аркылуу аларды жакшыртуунун жолдору табылган, республиканын алдыңкы мугалимдеринин педагогикалык иш-тажрыйбалары жалпылаштырылган;

- башталгыч класстарда жомокторду үйрөтүүнүн өзгөчөлүктөрү, анын методикалык негиздери аныкталып, аны окутуунун заманбап технологияларга ылайык окутуунун усулдары, жолдору жана каражаттары иштелип чыккан;

- сунуш кылынган окутуу системасынын натыйжалуулугун аныктоо үчүн педагогикалык тажрыйбаларды жүргүзүп, натыйжада зарыл сунуштар иштелип чыккан.

- **3.1. Алынган натыйжалардын ишенимдүүлүгү булар менен аныкталат, т.а изилдөөдө мына булар сыяктуу көңүл буруучу идеялар айтылган жана алар изилдөөнүн натыйжаларынын ишенимдүүлүгүн далилдейт:**

-темага жараша теориялык-методикалык адабияттар үйрөнүлүп, жаңы изилдөөлөргө таянылгандыгы;

- учурда колдонулуп келаткан окуу китептер терең анализденгендиги жана андагы колдонулган усулдарды мындан ары да өркүндөтүү сунуштары айтылгандыгы;

- жомоктордун идеялык-тематикалык, сюжеттик-мазмундук өзгөчөлүктөрүнө жараша окутуунун психологиялык-методикалык маселелери каралгандыгы.

3.2. Иштин теориялык маанилүүлүгү булар: -учурдагы глобалдашуунун шарттарында кыргыз баласынын таалим-тарбиясын элдик жомоктордогу мыкты таалим-тарбиялык идеяларга таянып жүргүзүү зарылдыгы алдыга коюлгандыгы;

-жомоктордун өзгөчөлүктөрүнө жараша окутуунун жолдорунун жана ыкмаларынын иштелип чыккандыгы;

-жомоктордогу элдик педагогиканын баалуулуктарын адабий окуу сабактарында ачып берүүнүн маанилүүлүгү каралгандыгы;

- сабактарда жомоктун маанисин ачуу менен андан алуучу компетенттүүлүктөрдүн аныкталгандыгы;

-иштелип чыгылган методикалык сунуштар учурдун заманбап талаптарына жараша методдор, ыкмалар менен жүргүзүлгөндүгү.

3.3. Иштин квалификациялык белгилерге дал келиши: *иш мектептин башталгыч класстарында адабиятты окутуу методикасы илимин өркүндөтүү боюнча учурдагы программаларына туура келет, иш талап кылынган деңгээлде аткарылган жана анын натыйжаларын тармак ичинде жайылтууга жана колдонууга болот.*

4. Алынган жыйынтыктардын практикалык мааниси (тармак, өлкө, үчүн мааниси)

Илимий корутундулар бул багыттарда ишке ашырылган: Изилдөөдө кыргыз башталгыч класстарында адабий окуу предметин окутууда элдик жомокторду окутуунун мааниси, ык-жолдору, өзгөчөлүктөрү, андан окуучу ээ болуучу компетенттүүлүктөр, жомокту окутуунун ыкмалары, формалары менен методдору иштелип чыгуу менен, негизинен, адабиятты башталгыч класстарда окутууну өркүндөтүү маселелери иштелип чыккандыгы менен маанилүү.

Диссертациянын материалдары төмөндөгү басылмаларда пайдаланылган жана чагылдырылган:

Илимий-практикалык конференцияларында (2013-2021-жылдар) изилдөөнүн проблемалары боюнча докладдар жасалган, III-IV курстун студенттери менен бирдикте Ош шаарындагы, Ош облусундагы, Баткен облусундагы, Жалал-Абад облусундагы мектептерде өткөрүлүүчү педагогикалык практика учурунда иштелип чыккан сунуштардын мугалимдер тарабынан пайдаланылышынын жыйынтыктары текшерилген

жана жалпылаштырылган. Натыйжада, изилдөө боюнча 24 макала жарыяланган. РИНЦ статусундагы 4 чет өлкөлүк басылмаларда жарык көргөн.

Натыйжада, изденүүчү Шербоева Жыпаргүл Рахманбердиевнанын “Башталгыч класстардын Адабий окуу сабагында жомокторду окутуунун методикасы” аттуу темадагы диссертациялык ишинде сунушталган мектептин башталгыч класстарында жомокторду окутуунун илимий –практикалык багыттары, салттуу жана жаңычыл методдору тармак үчүн бул маанилүү болуп саналат.

Авторефераттын мазмуну диссертация менен толук мазмундаш жана жоболору, максат-милдеттери, тыянактары, сунуштары дал келет.

6. *Сын пикирлер:* - изилдөөнүн жалпы курулушун тактоо зарыл, анткени эксперименттик материалдары изилдөөнүн 3-главасына киргизилип калган да, айрым методикалык маселелер 2-главасында орун алып калган;

-жомокторду өзгөчөлүктөрүнө жараша окутуунун методдору жана ыкмаларын дагы да тереңдетүү зарыл, бул боюнча алдыңкы тажрыйбаларды эске алуусу керек;

-жомокторду окутуунун натыйжасында окуучулар ээ болуучу компетенттүүлүктөрдү тактоо талап кылынат.

7. *Эскертүүлөр:* Эксперименттин жыйынтыгын чыгаруудагы пайыздык көрсөткүчтөрдү берүүдө сандык жана сапаттык анализ да так чагылдырылса жакшы болмок.

8. *Сунуштар:* Диссертациялык иштин алдын-ала коргоосуна эксперт катары төмөндөгүлөр сунушталат:

1-расмий оппонент катары п.и.д., профессор С.К.Рысбаев сунушталат. Анткени каралып жаткан изилдөөнүн шифрына төмөндөгүдөй эмгектери ылайык келет, атап айтканда:

1. “Кыргыз балдар фольклорунун педагогикасы”, Б., 2014, “Жак принт”,
2. “Илимий жана элдик педагогика: методдору, принциптери”, Алматы,
“Абай атындагы улуттук пед.университетинин “Кабарчы” журналы,
2019. №2, (72), 502-509-б.б.

3. “Кыргыз балдар адабияты: проблемалар, портреттер жана окуп-үйрөнүү маселелери”, Б., 2014, 14 .т

4. “Жомок-терапиясы” технологиясы”, “КББАнын Кабарлары” журналы, №1, 2015.

5. “Адабий окуу” китебинде окуучулардын окуучулардын кебин өстүрүүнүн ыкмалары”, И.Арабаев ат.КМУнун Жарчысы”, “Проф.

К.Сартбаевдин 80 жылдыгына арналган конференция, 5-ноябрь, 2013-ж.

6.«Адабий окуудан» окуучулардын адабий жана маданий компетенттүүлүктөрүн өркүндөтүү маселелери», «КББАнын кабарлары», (авторлош), №3, 2011.

2- **расмий оппонент катары** педагогика илимдеринин кандидаты, доцент Э.К. Абдырасулова сунуш кылынат (13.00.02). Анын эмгектери:

1.Ч.Айтматовдун чыгармаларындагы жомокторду жана трагедиялуу көрүнүштөрдү окутуу: Методикалык колдонмо -Б.: Кут бер, 2009. -24 б.

2. Ч .Айтматовдун повесттерин окутуунун методикалык системасы –Б.: КУАУнун Жарчысы, 2009. -380-383-бб.

3.Методика проведения в школе внеклассной работы по лингвистическим дисциплинам: Методическое пособие. -Б.: 2009. -52 б.

4.Акын, жазуучулардын өмүр баянын өтүүдөгү этнопедагогикалык айрым маселелер. – Б.: КУУнун Жарчысы, 2010. -132-136-бб.

5.Ч.Айтматовдун чыгармаларындагы элдик таалим-тарбия салттарын окутуу//Салттык педагогикалык маданият жана балдар дүйнөсү VIII Республикалык илимий-практикалык симпозиумдун жыйнагы. –Б.: 2017.- 8-17- бб.

6.Ч.Айтматовдун чыгармаларын окутуу: Монография. –Б.: 2019, Кут-Бер. -142 б.

9. *Бүтүм:* Жогорудагы айтылган сын-пикирлер менен эскертүүнү коргоого чейин оңдоп-түзөтүүсү керек жана аны аткарууга диссертанттын мүмкүнчүлүгү жетиштүү. Ошондуктан изденүүчү **Шербаева Жыпаргүл Рахманбердиевнанын “Башталгыч класстардын Адабий окуу сабагында жомокторду окутуунун методикасы”** деген темадагы, адистиги 13.00.02-окутуу менен тарбиялоонун теориясы жана методикасы (кыргыз адабияты) шифрына ылайык жазылган диссертациялык ишин кабыл алууга болот –деп бүтүмгө келүүгө болот.

Эксперт:

Күнү:

Рысбаев С.К., п.и.д., профессор

16-ноябрь, 2021-ж.

“С.Рысбаевдин колун тастыктайм”

КББАнын Кадрлар бөлүмүнүн башчысы:

*Дата поступления
заклюжения
16.11.2021
Уф. секр: Шербаева*

OK: [Signature]

Изденүүчү Шербаева Жыпаргүл Рахманбердиевнанын 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистиги боюнча "Башталгыч класстардын адабий окуу сабагында жомокторду окутуунун методикасы" - деген темадагы кандидаттык диссертациялык иши боюнча И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин, Жусуп Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин жана Кыргыз билим берүү академиясынын алдындагы педагогика илимдеринин доктору (кандидаты) окумуштуулук даражасын изденип алуу боюнча уюштурулган Д 13.20 - 623 диссертациялык кеңешинин эксперттик комиссиясынын төрайымы педагогика илимдеринин доктору, доцент Б.К Үкүеванын

БҮТҮМҮ

Изденүүчү Шербаева Жыпаргүл Рахманбердиевнанын "Башталгыч класстардын адабий окуу сабагында жомокторду окутуунун методикасы" - деген темадагы 13.00.02. — окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистигине ылайык педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин карап чыгып, диссертация тууралуу төмөнкүлөрдү тастыктайм:

1. **Диссертациялык кеңешке диссертацияларды коргоого кабыл алуу укугу берилген** 13.00.02 окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистикке иштин дал келгендигин,

2. Диссертацияда 13.00.02 — окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистигинин паспортуна толугу менен жооп берүүчү "Башталгыч класстардын адабий окуу сабагында жомокторду окутуунун методикасы боюнча теориялык жана практикалык изилдөөлөрдүн жүргүзүлгөндүгүн.

3. **Диссертацияда коюлган максаттар төмөндөгү милдеттерди аткаруунун негизинде чечилгендигин:**

1. Мектептин 1-4-класстарында жомокторду окутуунун абалы, бул боюнча окуучулардын билиминин сапаты жана деңгээли такталгандыгын;

2. Изилденип жаткан проблемага байланыштуу мектеп практикасында учураган кемчиликтердин себептерин үйрөнүү аркылуу аларды жакшыртуунун жолдорун табууда республиканын алдыңкы

мугалимдеринин педагогикалык иш-тажрыйбалары жалпылаштырылгандыгын;

3. башталгыч класстарда жомокторду үйрөтүүнүн методикалык негиздерин аныктоо менен, аларды заманбап технологияларга ылайык окутуунун усулдарын, жолдорун жана каражаттарын иштеп чыккандыгын;

4. Иштелип чыгып, сунуш кылынган адабий-методикаларды окутуу системасынын натыйжалуулугун аныктоо үчүн педагогикалык тажрыйбаларды жүргүзүү менен жыйынтыкталгандыгын.

4. Илимий жаңылыгы.- жомокторду башталгыч класстарда окутуунун илимий-методикалык негиздери иштелип чыгылып, бирдиктүү бир бүтүн системага салуу аракетинин жасалышы жана жомоктордун текстин комментарийлеп көркөм окуу, жыйынтыктоо сабактарынын санариптешкен коомго ылайыктап интерактивдүү негизде иштелип чыгылышы.

5. Изилдөөдөн алынган илимий натыйжалардын практикалык мааниси:

1ден, адабий окуу предметинин программасынын жана окуу китептеринин жомокторго тиешелүү бөлүмдөрүн тактап, методикасын өркүндөтүүгө көмөк көрсөткөндүгү.

2ден, адабий окуу боюнча сабакты изилдөөдө сунуш кылынган үлгүлөр, методдор окуучулардын өз алдынча сынчыл ой жүгүртүүсүн өстүрүүгө, өтүлө турган темага болгон кызыгууларынын жогорулашын шарттагандыгында.

3дөн, башталгыч класстарда жомокторду окутуу иштерин жакшыртууга, өркүндөтүүгө, алардын билим берүүчүлүк жанатарбиялык маанисинин ачылышына өбөлгө түзгөндүгүндө.

4дөн, изилдөөнүн материалдары мектепте, орто жана жогорку окуу жайларында методикалык колдонмо, окуу китеби катары пайдаланыла тургандыгында.

5ден, адабий окуу боюнча предметтик стандартты өркүндөтүүгө жана окуу-методикалык комплекстерди даярдоого жардамчы боло тургандыгында жана коргоого коюлуучу 4 жобонун изилдөө ишинде толук кандуу аткарылгандыгы менен ырасталат.

6. **Изилдөөнүн негизги мазмуну** 24 эмгекте чагылдырылгандыгы

7. **Жетектөөчү мекемени, расмий оппоненттерди дайындоо боюнча сунуштун негиздүүлүгү**

Диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясы жетектөөчү мекеме катары Жалал-Абад мамлекеттик университетинин Башталгыч билим берүүнүн теориясы жана методикасы, Педагогика жана психология кафедраларын сунуштайт.

8. **Эксперттик комиссия расмий оппоненттер катары төмөнкү адистерди сунуш кылат:**

Биринчи расмий оппонент катары кыргыз тилин жана адабиятын окутуунун теориясы менен практикасы боюнча адис, педагогика илимдеринин доктору, доцент **Үкүева Бүшарипа Кожояровна** (13.00.02). **Анын эмгектери:**

1.. 5-класс Адабий-көркөм окуулар 1-2-бөлүк. Окуу хрестоматия.- – Ош. – 1998

2. 5-класс Кыргыз адабияты//Өзбекстандагы кыргыз мектептеи үчүн окуу китеби. – Ташкент. – 2002.

3. 6-класс Кыргыз адабияты//Өзбекстандагы кыргыз мектептери үчүн окуу китеби.- – Ташкент. – 2003

4.Түрк элдер адабияты//ЖОЖдордун окутуучулары, студенттери үчүн окуу куралы. – -Ош – 2001

5. 20-кылымга чейинки жазма адабият//ЖОЖдордун окутуучулары, студенттери үчүн окуу куралы. – -Ош – 2005

6. Кыргыз адабияты 10-класстар үчүн хрестоматия//Орто жана кесипчилик окуу жайларынын, мектептин мугалимдери, окуучулары жана ЖОЖдун студенттери үчүн окуу куралы –.-Б –.2009.

7. Жогорку окуу жайларында окутуунун жаңы технологиялары аркылуу студенттердин чыгармачылык активдүүлүгүн көтөрүүнүн илимий педагогикалык негиздери// ЖОЖОдородун окутуучулары, студенттери үчүн. Монография.- – Ош. – 2012.

8. Манас таануу// ЖОЖОдородун окутуучулары, студенттери, орто мектептин мугалимдери, окуучулары үчүн окуу куралы.- – Б – 20013.

9. Жогорку окуу жайларында студенттердин чыгармачылык активдүүлүгүн жогорулатуунун илимий методикалык негиздери.// ЖОЖдордун окутуучулары, студенттери, мектептин мугалимдери үчүн окуу куралы – -Б. – 20014

10. Манас таануу// ЖОЖОдородун окутуучулары, студенттери, орто мектептин мугалимдери, окуучулары үчүн окуу куралы. Кредиттик технологиялардын негизинде түзүлгөн- – Ош. – 20014.

11. Кыргызча-орусча-англисче-түркчө-корейче котормо сөздүк. . –Ош. –2015.–бет.

12. Р. Ш. Абдулвалиевдин Мачкаралык Хамза – Чыңгыздын таятасы адабий изилдөөлөрүн которуп басмадан чыгарган. –Б. –2016. 132 б.

13. Кыргыз адабияты 10-класстар үчүн окуу-хрестоматия. –Б. –2017. – 316 бет

14. Манас таануу./Атайын кесипчилик орто окуу жайлар үчүн окуу китеби/ . Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги бекиткен. – Бишкек.: “Полиграф-бумресурсу”, 2017. – 144бет.

15. Манас таануу./Атайын кесипчилик орто окуу жайлар үчүн окуу программасы. Г.Б.Төлөнова менен авторлош. – Ош. ОшМУ, “Билим” редакциясы. 2017. – 20бет.

16. Манас таануу дисциплинасынан түзүлгөн Силлабус. Г.Б.Төлөнова менен авторлош. – Ош. ОшМУ, “Билим” редакциясы. 2017. – 28бет.

17.Уламыш-легендалар элдик педагогиканын каражаты катарында. /Авторлош.Жутанова Г/.– Ош.-2021.

Экинчи расмий оппонент катары кыргыз адабиятын окутуунун теориясы менен практикасы боюнча адис, педагогика илимдеринин кандидаты, доцент **Э.К. Абдырасулованы** сунуш кылат (13.00.02). Анын эмгектери:

- 1.Ч.Айтматовдун чыгармаларындагы жомокторду жана трагедиялуу көрүнүштөрдү окутуу: Методикалык колдонмо -Б.: Кут бер, 2009. -24 б.
- Ч.Айтматовдун “Бетме-бет” повесттин окутуу: Методикалык колдонмо. -Б.: Кут бер, 2009. -25 б.
- 3.Ч .Айтматовдун повесттерин окутуунун методикалык системасы –Б.: КУАУнун Жарчысы, 2009. -380-383-бб.
- 4.Методика проведения в школе внеклассной работы по лингвистическим дисциплинам: Методическое пособие. -Б.: 2009. -52б.
- 5.Акын, жазуучулардын өмүр баянын өтүүдөгү этнопедагогикалык айрым маселелер. – Б.: КУУнун Жарчысы, 2010. -132-136-бб.
- 6.Кеп маданияты көөнөрбөс тил байлыгы // Мамлекеттик тил боюнча мыйзам чыгаруудагы маселелер. –Б.: ЖК, 2015. -61-66-бб.
- 7.Ч.Айтматовдун чыгармаларындагы элдик таалим-тарбия салттарын окутуу //Салттык педагогикалык маданият жана балдар дүйнөсү VIII Республикалык илимий-практикалык симпозиумдун жыйнагы. –Б.: 2017.- 8-17- бб.
- 8.Ч.Айтматовдун чыгармаларын окутуу: Монография. –Б.: 2019, Кут-Бер. -142 б.

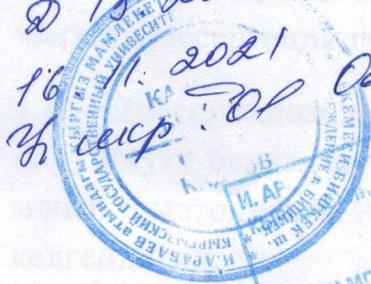
Эксперттик комиссия берилген эмгектерди карап чыгып, И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин, Ж.Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин жана Кыргыз билим берүү академиясынын алдындагы Д.13.20 - .623 диссертациялык кеңешине 13.00.02. – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн Шербаета Жыпаргүл Рахманбердиевнанын “”Башталгыч класстардын адабий окуу сабагында жомокторду окутуунун методикасы” - деп аталган диссертациялык ишин коргоого сунуш кылат.

Эксперттик комиссиянын төрайымы, педагогика илимдеринин доктору, доцент:

Б.К. Укүева

*Дата наступления
заслужения в ДС
Д 13.20.623*

16.11.2021
Укүева Шербаета
И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин
Ибрагимбеков атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин
Кадрлар бөлүмү
Коп тамгасын тастыктаймын
Подпись заверяю

Шербаета

Д 13.20.623 И. Арабаев атындагы КМУнун, Ж.Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин жана Кыргыз билим берүү академиясынын алдындагы диссертациялык кеңештин эксперти педагогика илимдеринин доктору, доцент Акматов Кыялбек Камутовичтин “13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы” адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн берилген Шербаева Жыпара Рахманбердиевнанын «Башталгыч класстардын адабий окуу сабагында жомокторду окутуунун методикасы» деген темадагы диссертациясына

КОРУТУНДУСУ

Эксперт изденүүчү Шербаева Чынара Рахманбердиевнанын педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн «Башталгыч класстардын адабий окуу сабагында жомокторду окутуунун методикасы» деген темадагы диссертациясын карап чыгып, төмөндөгүдөй чечимге келди:

1. Диссертациялык кеңешке диссертацияларды коргоого кабыл алуу укугу берилген адистикке иштин дал келиши. Сунуш кылынган кандидаттык диссертация диссертациялык кеңештин профилине туура келет. Иштин мазмуну “13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы” адистигинин паспортуна жооп берет жана негизги натыйжа иретинде орто мектептердин башталгыч классында “Адабий окуу” сабагында жомокторду окутуунун методикалары иштелип чыккан.

•Иштин максаты катары башталгыч класстарындагы «Адабий окуу» сабагында жомокторду окутуунун методикасын теориялык жактан негиздөө жана илимий жоболорду жана сунуштарды иштеп чыгуу, иштелип чыккан жыйынтыктардын натыйжалуулугун тажрыйба аркылуу текшерүү каралган. Изилдөөнүн алдына төрт милдет коюлган: 1. Мектептин 2-4-класстарында жомокторду окутуунун абалын, бул боюнча окуучулардын билиминин сапатын жана деңгээлин тактоо; 2. Изилденип жаткан проблемага байланыштуу мектеп практикасында учураган кемчиликтердин себептерин үйрөнүү аркылуу аларды жакшыртуунун жолдорун табуу, республиканын алдыңкы мугалимдеринин педагогикалык иш-тажрыйбаларын жалпылаштыруу; 3. Башталгыч класстар жомокторду үйрөтүүнүн

методикалык негиздерин аныктап, буларды заманбап технологияларга ылайык окутуунун усулдарын, жолдорун жана каражаттарын иштеп чыгуу; 4. Иштелип чыгып, сунуш кылынган адабий-методикаларды окутуу системасынын натыйжалуулугун аныктоо үчүн педагогикалык тажрыйбаларды жүргүзүү жана жыйынтыктоо.

Изилдөөнүн объектиси – жалпы билим берүүчү орто мектептердин башталгыч класстарындагы (II-IV класстар) «Адабий окуу» предметин окутуу процесси. Изилдөөнүн объектиси жана предмети *изилдөөнүн максатына жана милдеттерине карата* туура аныкталган. Изилдөөнүн жүрүшүндө тийиштүү теориялык жана эмпирикалык, ошону менен бирге ырааттуу уюштурулган педагогикалык эксперимент методдору колдонулган. Топтолгон материал анализденген.

Диссертациянын темасы башталгыч класстарда “Адабий окуу” сабагында жомокторду окутуунун методикасын иштеп чыгуу жаатында орун алып келе жаткан актуалдуу проблеманы изилдөөгө багытталган жана жетиштүү деңгээлдеги прикладдык мааниге ээ. Ошондуктан тандалып алынган теманын актуалдуулугу, өз учурунда изилденип жатканы, педагогикалык теорияга жана практикага тийиштүү салымын кошоору шек санатпайт.

3. Илимий натыйжалар. Иште педагогика илиминин мындан ары өнүктүрүү менен байланышкан натыйжалар алынган. Алардын курамы төмөндөгүдөй:

3.1. Биринчи натыйжа адабий окуу курсунда жомокторду окутуунун кыска тарыхына экскурс жасалып, аларды анализдөө, **экинчи натыйжа**, жомокторду башталгыч класста окутуунун учурдагы абалы ар тараптуу талдоого алуу; **үчүнчү натыйжа**, тема боюнча окуучулардын билими, компетенттүүлүктөрү, окурмандык кызыгуулары иликтөө, **төртүнчү натыйжа**, жомокторду окутуу боюнча мектеп практикасындагы башкы кемчилдиктер үйрөнүлгөн жана аларды жоюунун бир катар жолдорун сунуштоо көрсөтүлөт. Жогоруда келтирилген натыйжалардын илимий жаңылыгы жетиштүү деп баалоого татыктуу.

3.2. Илимий натыйжалардын ишенимдүүлүгү олуттуу теориялык жоболорго таянуу, илимий булактарды анализдөө, аныктоочу жана калыптандыруучу педагогикалык эксперименттерде алынган эмпирикалык материалдарды жалпылоо жана жыйынтыктоо ыкмаларын колдонуу менен бекемделет.

3.3. Иштин белгилүү деңгээлде теориялык мааниси бар, анткени жомокторду окутуу боюнча илимий-педагогикалык көз карашты калыптандырууга салым кошот.

3.4. Квалификациялык белгилерге туура келиши. Диссертациядагы материалдар башталгыч класстын окуучуларынын адабий окуу сабагындагы жомокторду окутуу методикасын аныктоого багытталган, алынган илимий натыйжалар жетиштүү илимий жаңылыкка жана баалуулукка ээ. Диссертациялык жумуш жогорку билим берүү уюмунун тематикалык планынын алкагында аткарылган жана анын жыйынтыктары билим берүү тармагынын масштабында кеңири колдонууга татыктуу.

4. Алынган натыйжалардын практикалык маанилүүлүгү. Ж.Шербаеванын диссертациясында алынган илимий натыйжалар адабий окуу предметинин программасынын жана окуу китептеринин жомокторго тиешелүү бөлүмдөрүн тактап, методикасын өркүндөтүүгө көмөк көрсөтөт; адабий окуу боюнча сабакты изилдөөдө сунуш кылынган үлгүлөр, методдор окуучулардын өз алдынча сынчыл ой жүгүртүүсүн өстүрүүгө, өтүлө турган темага болгон кызыгууларынын жогорулашын шарттайт; башталгыч класстарда жомокторду окутуу иштерин жакшыртууга, өркүндөтүүгө, алардын билим берүүчүлүк жана тарбиялык маанисинин ачылышына өбөлгө түзөт; изилдөөнүн материалдары мектепте, орто жана жогорку окуу жайларында методикалык колдонмо, окуу китеби катары пайдаланылат; адабий окуу предметтик стандартты өркүндөтүүгө жана окуу-методикалык комплекстерди даярдоого жардамчы болот.

Илимий изилдөөлөрдүн негизинде тиешелүү макалалар жарыяланган. Патент алуу, методикалык сунуштарды иштеп чыгуу, тийиштүү акты менен ишке киргизүү фактыларын бышыктаган материалдар көрсөтүлгөн эмес.

Алынган натыйжалардын практикалык маанилүүлүгү жетиштүү, аларды жалпы жогорку окуу жайларда, мугалимдерди даярдоо, квалификациясын жогорулатууда кеңири колдонсо болот деп эсептейм.

5. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши.

Автореферат диссертациянын мазмунуна дал келет, жобого ылайык иштелген.

6. Мүчүлүштүктөр:

- Диссертациянын темасынын алкагында Кыргызстанда изилденген илимий иштер, эмгектер аз чагылдырылган, дагы толуктап, кеңири берүү шарт;

- Диссертацияда берилген шилтемелерди УАКтын талаптарына ылайык берүү керек;

•Ишин орфографиялык, пунктуациялык, стилистикалык сабаттуулугун жакшылап карап, жасалгасын ЖАКтын талабына ылайыкташтыруу зарыл.

7. Сунуштар: Жогоруда белгилеген мүчүлүштүктү жоюну сунуштайм. Расмий оппонент катары төмөндөгүлөрдү сунуштайм:

1. **С.К.Рысбаев**, педагогика илимдеринин доктору, профессор.

Илимий эмгектери:

1) “Кыргыз балдар фольклорунун педагогикасы”, Б., 2014, “Жак принт”, 2. “Илимий жана элдик педагогика: методдору, принциптери”, Алматы, “Абай атындагы улуттук пед.университеетинин “Кабарчы” журналы, 2019. №2, (72), 502-509-б.б.

2) “Кыргыз балдар адабияты: проблемалар, портреттер жана окуп-үйрөнүү маселелери”, Б., 2014, 14 .т

3) “Жомок-терапиясы” технологиясы”, “КББАнын Кабарлары” журналы, №1, 2015.

4) “Адабий окуу” китебинде окуучулардын окуучулардын кебин өстүрүүнүн ыкмалары”, И.Арабаев ат.КМУнун Жарчысы”, “Проф. К.Сартбаевдин 80 жылдыгына арналган конференция, 5-ноябрь, 2013-ж.

5) «Адабий окуудан» окуучулардын адабий жана маданий компетенттүүлүктөрүн өркүндөтүү маселелери». «КББАнын кабарлары», (авторлош), №3, 2011.

2.Э.К.Абдырасулова, педагогика илимдеринин кандидаты, доцент. И.Ахунбаев атындагы Кыргыз мамлекеттик медицина академиясынын кыргыз тили кафедрасынын башчысы.

Илимий эмгектери:

1) Ч.Айтматовдун чыгармаларындагы жомокторду жана трагедиялуу көрүнүштөрдү окутуу: Методикалык колдонмо -Б.: Кут бер, 2009. -24 б.

2) Ч.Айтматовдун “Бетме-бет” повесттин окутуу: Методикалык колдонмо. -Б.: Кут бер, 2009. -25 б.

3) Ч .Айтматовдун повесттерин окутуунун методикалык системасы –Б.: КУАУнун Жарчысы, 2009. -380-383-бб.

4) Методика проведения в школе внеклассной работы по лингвистическим дисциплинам: Методическое пособие. -Б.: 2009. -52б.

5) Акын, жазуучулардын өмүр баянын өтүүдөгү этнопедагогикалык айрым маселелер. – Б.: КУУнун Жарчысы, 2010. -132-136-бб.

6) Ч.Айтматовдун чыгармаларын окутуу: Монография. –Б.: 2019, Кут-Бер. -142 б.

Жетектөөчү мекеме катары Жалал-Абад мамлекеттик университетинин башталгыч билим берүүнүн теориясы жана методикасы, педагогика жана психология, кыргыз адабияты кафедралары.

8. Кабыл алуу боюнча сунуштама. Диссертация кабыл алууга жана алдын ала коргоого болот деп эсептейм.

9. Бүтүм. Шербаева Жыпар Рахманбердиевнанын «Башталгыч класстардын «Адабий окуу» сабагында жомокторду окутуунун методикасы» аттуу «13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы» адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясы өз алдынча аткарылган илимий-квалификациялык иш катары эсептөөгө жарайт жана жаңы илимий натыйжаларды камтыйт. Изденүүчүнүн жеке салымы, ага таандык идея жана эксперименталдык ырастоо негизинен жетиштүү деңгээлде иштелип чыккан жана педагогика илимдеринин кандидаты илимий даражасын изденип алууга татыктуу.

10. Диссертациялык кеңештин эксперти сунуш кылган документтерди карап чыгып И. Арабаев атындагы КМУнун, Ж. Баласагын атындагы КУУнун жана Кыргыз билим берүү академиясына караштуу Д 13.20.623 диссертациялык кеңешине 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн Шербаева Жыпар Рахманбердиевнанын «Башталгыч класстардын «Адабий окуу» сабагында жомокторду окутуунун методикасы» деген темадагы диссертацияны кабыл алууну сунуш кылат.

Педагогика илимдеринин доктору, доцент,
“Кыргызстан Маариф” коомдук фондунун
директорунун академиялык маселелер боюнча
орун басары, “Маариф” Билим берүү комплексинин
академиялык маселелер боюнча директору

К.К. Акматов

К.К. Акматовдун колун тастыктаймын.

М. Бур
А. Сагынбаев
Дата истана асик
заклогессе в ДС
D 13.20.023
16.11.2021
У секр. Д. Омуралиев

